

Insectenplagen 1999:

INSECTEN OP BOMEN EN STRUIKEN IN BOSSEN EN LANDSCHAPPELIJK GROEN

L.G. Moraal

Al sinds 1946 monitoren onderzoekers, met behulp van een netwerk van vrijwillige waarnemers, insectenplagen op bomen en struiken. Juist door hun opvallende aanwezigheid zijn plaaginsecten als bio-indicatoren te gebruiken voor milieufactoren als verdroging, luchtverontreiniging en klimaatverandering. Insectenplagen hebben natuurlijk een effect op de gezondheidstoestand van bomen en daarom houden we met de monitoring een vinger aan de pols bij het signaleren van beheersproblemen en het optreden van nieuwe plagen. Enkele opvallende ontwikkelingen in 1999 betroffen: verontrustende eikensterfte, nog steeds eikenprocessierups en zeldzame bladwespen massaal op els. Verder is er een nieuwe exoot: de paardenkastanjinemermot.

90

Tot nu toe werd de jaarlijkse berichtgeving over de insectenplagen op uitstekende wijze verzorgd door het Nederlands Bosbouw tijdschrift. Aan deze jarenlange traditie is nu een eind gekomen. Gekozen is voor publicatie in het Vakblad Natuurbeheer omdat daarmee een bredere lezersgroep en een betere voorlichting kan worden bereikt.

Eikensterfte en eikenprachtkever

Uit de praktijk komen nog steeds berichten over een plaatselijk overmatige eikensterfte. De oorzaak van de sterfte lijkt nogal complex te zijn. In ieder geval hebben de extreem zware plagen van de wintervlinders en de eikenbladroller in 1996 en 1997 voor een verzwakking van de bomen gezorgd. Daarnaast hebben we sinds enkele jaren te maken met het nieuwe fenomeen dat de tweestippige eikenprachtkever, *Agrilus biguttatus*, verzwakte bomen kan aantasten. De larven maken gangen onder de bast waardoor de bomen geringd worden en doodgaan (zie Bosbouwvoorlichting 1998, 2: 34-38). De larven overwinteren een of tweemaal voordat ze volwassen zijn. De overwintering vindt plaats in een nauwe holte in de bast.

Zelfs zwaar aangetaste eiken die om boshygiënische redenen uit een

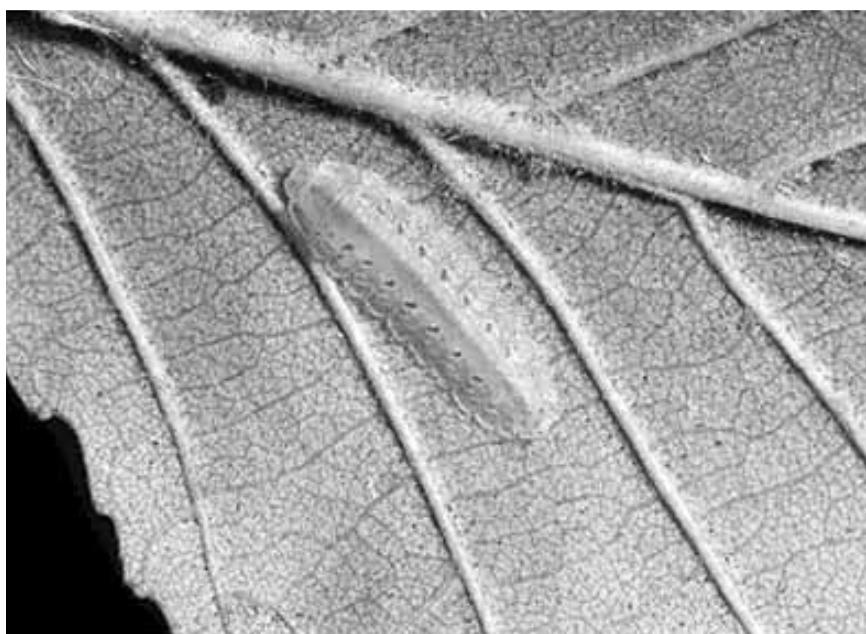
opstand verwijderd zijn, kunnen elders alsnog populaties kevers opleveren. Zo zijn er wel eens volwassen eikenprachtkevers in huiskamers gezien. Deze waren afkomstig uit gekloofd eikenhout dat voor de open haard bestemd was!

In 1999 is een onderzoek gestart om vast te stellen waar en in welke mate eikensterfte optreedt. In een aselechte steekproef zijn ongeveer 120 eikenopstanden onderzocht. Een eerste conclusie is dat de recente sterfte gemiddeld

slechts 1% bedraagt, maar dat er ook opstanden zijn met een recente sterfte van 4-10%. Verder bleek dat in bomen die al langer dood waren weinig uitvlieggaatjes van de eikenprachtkever te zien zijn. Daarentegen bevatte de helft van de bomen die recent zijn doodgegaan, de uitvlieggaatjes. Dat betekent dat we inderdaad met een nieuw fenomeen te maken hebben. De resultaten van het onderzoek zullen te zijner tijd uitgebreid in dit blad worden gepubliceerd.

Zeldzame bladwespen massaal op Friese elzen

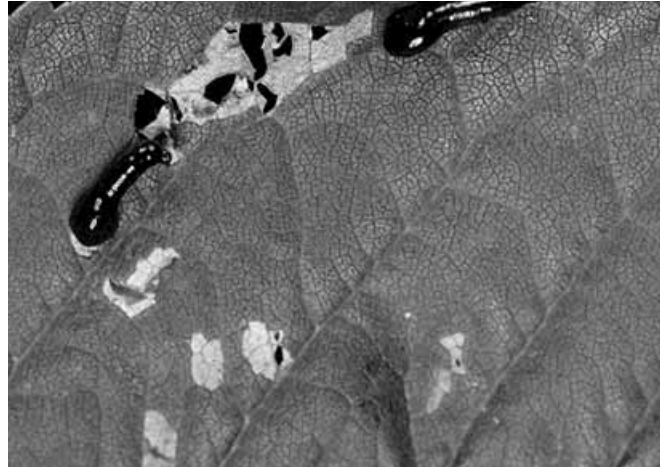
In Friesland werden op verschillende plaatsen opvallende aantastingen op elzen waargenomen. In de bladeren zaten vele onregelmatige gaten tussen de nerven. Aan de onderzijde van de bladeren zaten extreem platte, pissebedachtige larven. De lichtgroene larven, die zich stevig aan het blad vastklampten, werden gedetermineerd als de bladwesp *Platycampus luridiventris*. De larven vreten van juli tot oktober waarbij ze een maximale lengte van 10-12 mm bereiken. Het volgende voorjaar verschijnen de vliesvleugelige, zwarte volwassen bladwespen. Sinds het begin van de monitoring in 1946 is in Nederland nog nooit een aantastingen van dit insect gemeld.

De vrij zeldzame bladwesp *Platycampus luridiventris*, werd massaal in Friesland waargenomen. Foto: A. van Frankenhuyzen.

De exotische paardenkastanjemineermot heeft zich sinds kort in Nederland gevestigd. De larven maken gangen in het blad waardoor verbruining en vervroegde bladval optreedt. Foto: L.G. Moraal.

Vrijwel alle meidoorns in de Gelderse Vallei waren zwaar aangevreten door de slak-achtige larven van de vruchtboombladwesp. Foto: Alterra.

92

Rupsen van de eikenprocessierups. Foto: L.G. Moraal.

Grollo werden weer feromoonvallen gebruikt om de populatie-ontwikkeling te volgen. Hier werden respectievelijk 31.000 en 8.000 kevers gevangen.

- Dennenscheerder, *Tomicus piniperda*: geen meldingen.
- Lariksbastkever, *Ips cembra*: geen meldingen.
- Grote sparrenbastkever, *Dendroctonus micans*: Diepenheim, lichte aantasting in 0,6 ha *Picea abies* van 25 jaar;

Groningen, lichte aantastingen in de beplanting van een begraafplaats met 70 jaar oude *Picea pungens*.

Oproep waarnemers insectenplagen

Alterra wil het netwerk van waarnemers uitbreiden. Beheerders en andere belangstellenden die hieraan willen meewerken, zijn van harte welkom. U

kunt zich aanmelden bij de auteur Leen Moraal, Alterra. Tel. 0317-477881, e-mail l.g.moraal@alterra.wag-ur.nl). Na aanmelding krijgt u een informatiepakketje toegestuurd. Alterra staat de waarnemers bij. Ze kunnen bij twijfel insecten ter determinatie inzenden.

L. Moraal is als entomoloog werkzaam bij Alterra.